

KLASIKAPLUS.CZ

1. ‚Nekulmuj zajíce v pikli.‘Keprtova (ne)opera uvedena v české premiéře

04.11.2023 klasikaplus.cz - Kateřina Dykastová

Odkaz na originál

Klíčová slova: Dnech; nové; opery; Ostrava

"Čtveřice členů souboru včetně dirigenta vzala do rukou neobvyklý elektrický hudební nástroj zvaný otamatone."

"Autorem díla Hibiki je ředitel festivalu MusicOlomouc Marek Keprt, který se netají tím, že si rád hraje se slovy."

"Obzvláště vokály jsou náročné na intonaci a obě zpěvačky předvedly výborný výkon, který je o to pozoruhodnější, že používaly pouze jednu ladičku."

Druhý koncert patnáctého ročníku festivalu MusicOlomouc, který má podtitul Composers!!, zavedl v neděli 29. října posluchače do Atria Uměleckého centra Univerzity Palackého. Hlavním hrdinou večera měl být estonský dirigent, skladatel a hráč na klavír, kontrabas a otamatone, Arash Yazdani. Ten přijel na festival po dvou letech se svým souborem Ensemble for New Music Tallinn, jenž vystoupil ve složení houslista Toomas Hendrik Ellervee, violistka Talvi Nurgamaa, violoncellista Paul-Gunnar Loorand a klavíristka Talvi Hunt. Koncert nabízel posluchačům dynamický program složený z děl Iva Medka, Arashe Yazdaniho a Marka Keprta. Na začátek zazněla v potměšlém atriu ve světové premiéře skladba brněnského skladatele Iva Medka, který se jako jediný ze skladatelů nezúčastnil i jako interpret. Jeho skladbu The Blurry Silhouettes, napsanou tohoto roku pro Ensemble for New Music Tallinn, uvedl soubor ve spolupráci s vokalistkami Hanou Hánou a Anetou Podrackou Bendovou. Hana Hána se představila též jako flétnistka.

Autor skladbu popsal těmito slovy: " Z mlhavé, chvějivé neurčitosti se vynořují praménky pratvarů, aby se po té chvíli zjevily ve své stále ostřejší kontuře, chvíli dominovaly a poté se rozplynuly, jako když praskne fosforeskující bublina a zůstane po ní jen prach mlhavých kapiček... " Tato slova přesně vystihují hudební průběh skladby, kdy se z počátku ozývalo pouhé šumění příčné flétny, postupně se přidávaly další nástroje a vokály. Po tichém úvodu, kdy si posluchač nebyl jistý, zda to, co slyší, je záměrný zvuk interpretů nebo dech ostatních návštěvníků, skladba začala gradovat do fortissima, kterému dominovaly výrazné vokály a hra paličkami na struny klavíru. Pak se vrátila poklidná pasáž a skladba skončila v naprostém pianissimu.

Druhou skladbou večera se stala kompozice již několikrát zmíněného Arashe Yazdaniho s názvem Instruction Manual of How to Learn Stop Worrying and Love the Bomb in 5 minutes z roku 2019. Čtveřice členů Ensemble for New Music Tallinn včetně dirigenta vzala do rukou neobvyklý elektrický hudební nástroj zvaný otamatone. Jedná se o hudební nástroj původem z Japonska, který tvarem připomíná notu osminovou. Jedna ruka ovládá výšku tónu pomocí snímače na nožičce "noty" (podobně jako se hraje na smyčcové nástroje) a druhá sílu zvuku na hlavě.

V čtvrt hodinovém díle hráči předvedli možnosti tohoto nevšedního nástroje, který zvukově připomíná trochu dudy, trochu theremin a někteří by řekli, že zní jako siréna. Od mírného začátku skladba postupně gradovala přes pasáž, v níž se jednotlivé nástroje doplňovaly, až do části, kterou bychom mohli nazvat velkým chaosem. Po něm následovalo uklidnění, kdy jednotlivé nástroje zůstaly na prodlevě. V dalším úseku skladby zaznívalo neščetné množství glissand, po kterých skladbu uzavřel jediný tón. Po krátké přestávce přišla na řadu očekávaná česká premiéra "(ne)operu"

Hibiki, aneb Nekulmuj zajíce v pikli s podtitulem chuťově-čichová komorní (ne)opera. Jedná se o přepracovanou verzi (ne)operu Hibiki, Hibiki, vzhmot!, která měla premiéru na **Dnech nové opery Ostrava** v srpnu roku 2020. Světovou premiéru nové verze, s níž se seznámili posluchači nedělního koncertu, provedl Ensemble for New Music Tallinn v září tohoto roku. Spolu s nimi se na produkci podílely dvě sopranistky Laura Štoma, Mariliis Lahesalu a v roli vypravěče a hráče na gong sám autor.

Autorem díla je ředitel festivalu MusicOlomouc Marek Keprt, který se netají tím, že si rád hraje se slovy. Posluchače zaujme již samotným názvem. Slovo "hibiki" odkazuje k japonské whisky, ale lze ho též přeložit jako dozvuk a pokračování názvu " Nekulmuj zajíce v pikli " je vlastní úpravou rčení " Nekupuj zajíce v pytli ". Podobných slovních spojení najdeme v díle více, třeba ve druhé části zaznívá " Dvakrát čeř, jednou zšeř ".

Keprtova (ne)opera má pět částí, jež se jmenují Jednadvacetiletá, Zajíc, Hibiki, Chopin a Flažolety. Zcela zde chybí scénická složka, kterou bychom v opeře očekávali. V tomto díle je postradatelná, snad až zbytečná a rušila by proud hudby. Hudební složka skladby je pro toto dílo zásadní. Není tomu tak, že by hudba dokreslovala text, nýbrž přesně naopak – text dotváří hudební dění. Ačkoliv v něm nalezneme většinou přetvořená slova nebo celá rčení, posluchač si jednoduše domyslí, co bylo předobrazem spojení jako " Kdo se chvojí, nevnáší do hlesa ".

Hlavní roli v tomto díle hrají sopránové vokály a klavír, smyčce je po celou dobu jemně podbarvují. Do tohoto zaznívá výrazný hlas vypravěčův. Ve vypjatých situacích se přidává ještě i gong. Obzvláště vokály jsou náročné na intonaci a obě zpěvačky předvedly výborný výkon, který je o to pozoruhodnější, že používaly pouze jednu ladičku. Recitované pasáže byly vypravěčem i zpěvačkami přednášeny s patřičným afektem. Vedle zpěvu a recitace se ozývaly i zvuky spojené s potěšením z kvalitního nápoje. V závěru skladby posluchače překvapily hlasité údery sekerou přicházející neviděny zpoza sloupu. Slova i hudba jsou plně minimalistických modelů, které se několikrát opakují, ale vyskytují se zde i aluze na tvorbu klasických skladatelů.

Ensemble for New Music Tallinn, který se zaměřuje zejména na soudobou hudbu, prokázal ve všech skladbách svoji profesionalitu a za svůj výkon byl odměněn neutuchajícím potleskem. Posluchači odcházeli do noci s nevšedním hudebním zážitkem a v hlavě se jim opakovalo: " Nekulmuj, nekulmuj... "

